

ΜΕΓΑΛΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ

ΠΕΡΙΠΑΤΟΙ

Τ' ΑΨΥΧΑ

Τρίτος χρόνος φέτος που πήρα τον ίδιο δρόμο της μακρινής συνοικίας, τον σκοτισμένο, τον μελαγχολικό, με τα χαμηλά μονόπατα σπιτάκια, τους αλλόκοτους με τα περμένα χορήγια, τα σάπια προσκισμένα νερά στ' αβλάκια, και την παχειά σκόνη μιά πιθαμή κατακαθισμένη, —έτοιμη να σηκωθεί σε σύννεφα και να πνίξει όλη τη γειτονιά, στο πέρασμα κάποιας σούσιας. Μειδιάτικης, ενός αυτοκινήτου που τραβάει κατά τα χωριά και περιγύρα, δυό σκυλιών, ή και δυό μισογυμνών παιδιών που κυλούνται με τον ίδιο κι' απαράλλαχτο τρόπο.

Μιά τέτοια εικόνα σ' ένα χωριό μακρυνά, μπορείς να την πής ποιήσει' μέσα στην πόλη όμως, είναι μονοτονία θλιβερή που σε χτυπά κατάβαθα στην ψυχή.

Έτσι πηγαίνοντας άφρηρημένος, αντίκρουσα έναν παλιό γνώριμό μου που είχα και πέσει και πρόπερι ξανάειδη, και είχαμε αλλάξει μαζί του μερικές κρυφές κουβέντες. Οί δυό μας, —μονάχα οί δυό μας, χωρίς τρίτος να μπή στην μέση και να μās μολύνει την ιερή συνεννόησή που ήταν ή άσυνείδητη εξομολόγησή του πιδ ίερου πράγματος που γεννήθηκε στη ζωή' του πόνου δηλαδή!

Ο γνώριμός μου αυτός ήταν ένα μαγαζί! Έγουν και τ' άψυχα τον πόνο τους; Δεν ξέρω τι θα πουν οι άλλοι. Έγω όμως τον έννοιωσα και τον άκουσα να βγαίνει απ' τις χαραμάδες της κλειστής του πόρτας και των ασφαλισμένων παραθυρόφυλλων—γιατί όλα ήταν κλειστά, κατάκλειστα, ίσαμε τους φεγγίτες του άκονα και τις σκάρες του ύπογειου του.

Όλα τ'α μαγαζάκια τριγύρω του στη γραμμή: μικρά έμπορικά, συνοικιακά μπακάλικα, παράγκες φτωχολογιάς, ξυλάδικα, ταβέρνες με τις κολοκωθίες φωτεμένες γραμμή και τους ήλιους σε πρόσχαρες αβλές, και προκλητικές για το διαβάτη σιγάδες, ήταν σχετικά με τη μοναξιά του δρόμου, σά μικρά λιμανάκια που μπορούσε να καταφύγει και ν' άρξουν για λίγες στιγμές ένα μικρό καϊκάκι με τη χαρά φορτωμένο ένα χαμόγελο μιάς γειτονιούλας' ένα χρυσόαλινό και ήμερο γέλιο δυό μικρών ξυπόλων που αγοράζουν καραμέλλες και πασαλείβουν τα χείλια των, ένας χαριεντισμός φτωχής γειτονοπούλας με τον καταστηματούχο μεσοκοπο, παραλυμένον, ή με τον υπηρέτη του μαγαζιού που πλέκει μέσα στην άενοιασά της νύχτες τ'α πιδ τολμηρά σχέδια για το μέλλον.

—Τι με κυττάζεις έτσι; μου είπε. Με είδες και πέρι και πρόπερι κλειστό, άραχνισμένο, με ξεβαμμένες και σκοτισμένες μαγαζόπορτες και τους φεγγίτες θολούς; Τ' άλλα, στο πλάι μου κι' αντίκρ' μου, λαμποκοπούν, είναι σά να γελούν, σά να σκορπίζουν τη χαρά, τη ζωή, την κίνησι. Έδω, μέσα μου, κοιμητήρι είναι και φωλιάζουν οί κακές Μοίρες και οί γρουσουζιές, που δεν τις βλέπει κανείς ποτέ, μ'ά πάντα τριγυρίζουν και χώνονται παντού και δουλεύουν, και χτυπούν, και γκρεμίζουν, και όημάζουν.

Στο διάβολο! Όσαν κουβεντιάσουν αυτά τ' άψυχα τ'α παλιοπαράματα, μιλούν με περισσότερη ειλικρίνεια' δεν κρύβουν τίποτε κι' ούτε παιδεύονται άδικα να κρυφτούν. «Έδω είμαι» σου λένε, «τι βγαίνει να τη σκεπάζω τη δυστυχία μου και την κακομοιριά μου; Ότι και να κάνω, θά φανή». Τ'α κακόμοιρα τ'α παράματα! Αυτά δεν ξέρουν ότι πρέπει να σκεπάζουν τη κακομοιριά, τη φτώχεια, τη δυστυχία, γιατί είναι άσχημα πράματα και, μόνο και μόνο γι' αυτό, δε πρέπει να φαίνονται και να ένοχλούν τον άλλον.

—Τι το κυττάζεις το γρουσουζίκο; μου είπε ο έμπορος της γωνιάς από τον όποιον άγόρασα ένα κουτάκι σπιρτα.

—Τι το κυττάζεις. Παρά λίγο να με φάη και μένα. Ψυχή έχουν κι' αυτά τ'α παλιοπαράματα; ποιος ξέρει. Η πρώτη που τόχτισε σ'α δυό χρόνισ, πάλι, έξωφλησε με τοίτο τον κόσμο. Τ'α παιδιά της, δυό παληκαράκια, τ'όβαλαν μπροστά να τ'ο δουλέψουν; χοίρι και προκοπή δεν είδαν τ'α μάτια τους. τ'όκλεισαν, έπειτα τ'ο νοίκισαν. Καφενείο; ψυχή δεν πατοίσε, λες κι' ο καφές του είχε φαρμάκι' έμπαρικό; πεντάρα δεν έπαινε. Όλη ή γειτονιά σ' αντίκρυνό πήγαινε. Μπακάλικο; μουφλούζεψε τέσσερες ταβέρνες; βούλιαξε άλλους δυό ψιλιατζήδικους; μ' άρπωσε και παρά λίγο να με στείλει στη φυλακή; Έγώ τ'όκλεισα τελευταίος. Βούλα και σφραγίδα τ'όβαλα, και την κατάρα της μάνας μου έχε που πήγε απ' τον καημό της. Τρία χρόνια τώρα κανένας δε γυρίζει να τόν ιδή κανένας δεν τυχαίνει να τ'ο ζητήσει' έβγαλε και τ'ο κακό όνομα βλέπεις.

Τί πράμα ως τόσο και τοίτο, και τ'α πράματα νάχουν τη Μοίρα τους!

Γιατί να μην την έχουν κι' αυτά; Μιά φορά που της Μοίρας της άρσσει να παίξει, γιατί να παίξει μονάχα με τον άνθρωπο; Καλλιτερα μάλιστα έτσι. Μπορεί να περνά την ώρα της και να μās λησμονή καμιά φορά. Πόσοι θά την είχαν γλυτώσει απ' τους ανθρώπους αν της βρόσκαμε για παιχνίδια διάφορα παρατάκια όπως δίνουν στα μικρά παιδιά; για να γυπαή, να σκίσει, να σπάει, να σπαράξει, και να μās... ξεχνά!

ΛΑΥΡΑΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΔΕΝ ΤΟΝ ΣΗΚΩΝΕ Ο ΤΟΠΟΣ...

Είτανε περίεργος τύπος ο νέος ζωγράφος που είχε 'ρθεί στο χωριό να διορθώσει τις χαλασμένες από τ'ο σεισμό εικόνες της Παναγίας. Είχεν ένα προσωπάκι μικρό, σάν ξυνόμηλο άγουρογιωμένο με κάτι κοκκινάδια πασπαλιστά στο μάγουλο, ένα μυτάκι σουβλερό σάν τρυποκάρυδο και δυό ματάκια έξυπνα, πονηρά, που παίζανε και γυαλίζανε τ'ο βυάδυ σάν της κωλοφωτιάς τ'α σημάδια.

Τ'ο μπότι του δεν είτανε μεγαλύτερο από τ'ο καλάμι που πιάνει γύρω—γύρω τ'ο φράχτη του Νικόλα, τ'ο μπαξεβάνη, και τ'α ποδαράκια του είτανε αδύνατα σάν τ'α βούλα της άκροποταμιάς.

Κατά τ' άλλα, όλο τ'ο σουλούπι του είχε κάτι τ'ο παράξενο, τ'ο έκκεντρικό.

Φορούσε πάντα κάτι μπλουζες μάλλινες, κόκκινες, της φωτιάς, και στο κεφάλι του ένα μαύρο σκούφο καλογερίστικο με μιά μικρή φουντίτσα στην κορφή.

Ο νέος αυτός ζωγράφος είχε σπουδάσει πολύ έξω στην Εύρωπη. Μόλις είχε 'ρθεί από κει. Μιλούσε μ' ένθουσιασμό για τη Γερμανία, τη Γαλλία, τη Νορμανδία, για τις νέες τάσεις της ζωγραφικής, για τ'α έργα του Χόντλερ. Και όπου υπήρχε κάτι σιραβό στο χωριό, καμιά γέρεκια ψωριασμένη άγριουσινιά, κανένα σπίτι έρειπωμένο, παλιό, σταματούσε με θαυμασμό να τ'ο κοιτάξει ή τραβούσε δυό—τρείς γραμμές, σχεδιάζοντας πρόχειρα.

Τους άγιους μέσα στην έκκλησία, τους έδιόριζε μ' έναν τρόπο περίεργο, δικό του. Τους έκανε όλους ίδιους, άπαράλλαχτους. Τόν άη-Θανάση, τόν Ευάγγελιστή Λουκά, τόν προφήτη Δανιήλ. Ένα τρίγωνο μακρουλό, άναποδογυρισμένο, μέσα σε χρυσαφένιο φόντο, κορνίζα.

Οί χωριάτες σταυροκοπιόντουσαν. Ο κύρ-Πρόεδρος που τόν είχε καλέσει, σάν άρχηγός της κοι-

Πυξίς χαλκή με ένθετα εξ άργύρου κοσμήματα.

νότητας, να πούμε, τραβούσε τ'ο άραιό ψαρρό του μουσάκι. Έβλεπε πως δεν θά τ'α πήγαινε καλά με τ'ο Σατανά ως τ'ο τέλος και ή όργη του κόσμου που έβραζε, όπως τ'ο νερό στο καζάνι, θά ξεσπάγε σ'ε λίγο, θά ξεχείλιζε και θά περφε όλη ή φωτιά κατεπάνω του. Τι τ'ο ήρθε, τι τ'ο ήρθε να μ'πλέει!...

Ο άνθρωπος αυτός, θαρρείς, και πήγαινε κόντρα στον Πρόεδρο, κόντρα σ' τις συνήθειες τ'ο τόπου. Γιατί και έξω από την έκκλησία, δεν είταν καλύτερος. Έκανε κάθε τι που θά μπορούσε να σκανταλίσουν τόν κόσμο, κάθε τι να τόν ξαφνιάσει.

Την κάμαρά του, τη βορεινή, την είχε διακοσμήσει έτσι, ως άτελιέ, που όταν άνοιγε τ'α παράθυρά της κάθε φρόνιμο κορίτσι, κάθε τίμιος νοικοκύρης άνθρωπος, έφτυνε σ'όν κόρφο του και άλλαζε γρήγορα βήμα. Ό,τι γυμνό υπήρχε σ'ε ξένο περιοδικό, ό,τι ξετσίπωτο και άδιάντροπο, σ'ε στάσι, σ'ε σύμπλεγμο, σ'ε εικόνα, είτανε καρφωμένο γύρω—γύρω σ'όν τοίχο, που άλλου τόν είχε ντυμένο με κόκκινο μεταξωτό πανί, άλλου πράσινο, άλλου κίτρινο, τ'ο χρώμα της χολέρας, της καραντίνας. Και σά να μην έσωνε ή γύμνια' αυτή, όταν έξω έβραζε ο τόπος, άνοιγε διάπλατα τ'α παράθυρά του και άρχιζε τη γυμναστική, δόλγυμνος σάν τόν Άδάμ προτού άμαρτήση.

Ο Θανάσσης τ'ο Γρίβα, που είχε κάνει στήν Παλιά Στρατώνη για φόντο έλεγε πως θάν τ'ο λερώνει και πάλι τ'ο λεπίδι, αν δεν στείλη ο κύρ-

Πρόεδρος από κει που ήρθε τόν «Πρωτόπλαστο» εκείνον ζωγράφο. Και ο Θεμιστοκλής τόν Σαμάτη, με όλο τ'ο σιραβό και κακοχυμένο σάν λουκουμάς πρόσωπό του δεν πήγαινε πίσω στή φοβέρα και στήν ειρωνεία, κοροϊδεύοντας μάλιστα «τόν όμορφονιό Καλλιτέχνη». Είχανε βλέψεις κορίτσια κι' άδερφάδες οί βλάμηδες και τ'α διαφενεύανε στή φωτιά και σ'ο σίδερο. Είχανε συνηθίσει και την έκκλησία τους—έκκλησιά, κι' όχι σάν της Μαρίκας τ'ο παλκοσένικο με τις μπονιατισμένες κουίντες!...

Ο κόσμος δεν κρατιότανε πιά. Οί άγιοι άγριεύανε μέσα στην έκκλησία, οί χωριάτες άγριεύανε απ' έξω. Ο ζωγράφος έκτός από τις γυμνικές έπιδείξεις, άρχισε να πειράζει και τ'α κορίτσια, να τους λή σιγάκια όπου τ'α συναντούσε, σ'ο δρόμο, στή βρύση, σ'α πεζούλια τ'ο δειλινό.

«Τι με κοιτάς και κρύβεσαι

»σάν την όχιά σ'ο βάτο;

»Δεν είμαι εγώ που σου σούκανα

»τόν κόρφο σου άνω—κάτω»;

Ίσαμε δώ είταν ή βασιλεία του. Ούτε βήμα παρέκει. Τ'ο καμπανάκι της Παναγιάς της Φλεβαριώτισσας άρχισε να χτυπά όπως τότε σ'ο διωγμό τ'ο Νταλίτη.

—Νά φύγη ο Νοματάρης; είχε ρωτήσει ο κύρ-Πρόεδρος τότε.

—Νά φύγη, τ'ο είχανε άπαντήσει με μιά φωνή όλοι.

Και τόν πήρε τ'ο πέραμα τ'ο Καπετάν-Γιωργάκη να τόν ταξιδέψη για τ'ο μεγάλο λιμάνι. Δεν τόν σήκωνε ο τόπος.

Έτσι κι' εκείνη την Κυριακή, μετά τη λειτουργία, μόλις άρώτησε ο Θανάσσης τ'ο Γρίβα.

—Νά φύγη, βρε παιδιά, ο ζωγράφος;

—Μωρέ να φύγη, φώναζε πρώτος ο κύρ-Πρόεδρος, προσπαθώντας να βγάλει ο χριστιανός την ευθύνη που τόν είχε καλέσει.

Και τ'ο καμπανάκι της Παναγιάς άρχισε δυνατά να χτυπά:

—Νά φύγη, να φύγη!

Οί χωριάτες χυθήκανε μέσα σ'ο άτελιέ τ'ο ζωγράφου. «Ε! σ'ε κι' αν τόν τρακάσανε κει μέσα ο Θεμιστοκλής τ'ο Σαμάτη, ο Θανάσσης τ'ο Γρίβα! Θά τ'ο λερώνανε, τ'ερίσωσε! Μα ευτυχώς έλειπε. Καπου θά ζωγράφιζε κανένα σιραβό κούτσουρο, κανένα πεύκο άσπαρτοκαμένο. Ριζήκανε λοιπόν με λύσσα, με μανία σ'α άψυχα. Και δεν άφήσανε ούτε φύλλο σ'ε κοιτάει, που λένε. Όπου υπήρχε γυμνή εικόνα, άγαματάκι γυμνό, («α μήπως είχε τίποτα ο ευλογημένος ντυμένο») έγινε άμέσως χίλια κομμάτια, ποδοπατήθηκε κάτω σταφυλι σ'ο πατητήρι. Και μετά πήγανε τ'α μεταξωτά απ' τους τοίχους και βγαίνοντας έξω σ'ο δρόμο τ' άνεμίζανε σά νάταν σημαίες και φωνάζανε όλοι με πάθος:

—Νά φύγη, να φύγη ο ζωγράφος!...

Μόλις πήρε μελτεμι ο καπετάν Γιωργάκης έπήγε και ποτάλαβε από τ'ο σταθμό τ'ο ζωγράφο. Δεν τόν σήκωνε και τ'οίτον ο τόπος!

ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

Κους Ι. Τριαντ.—Βέροιαν—Μάλιστα, έλήφθη φροντίς. Π. Τσαβ.—Ίθάκη. Πολύ ευχαρίστως.

2

ΠΕΡΣΙΚΗ ΤΕΧΝΗ

Ἡ Ῥωμαϊκὴ κυριαρχία ἐξαπλωθεῖσα σχεδὸν πανταχοῦ τῆς γνωστῆς γῆς κατέπνιξε τὴν αὐτόχθονα τέχνην εἰς ὅσα μέρη εἰσῆρχετο ὡς κατακτητῆς. Ἡ περσικὴ τέχνη κατὰ τὴν ἀρχαιότητα εἶχε νὰ ἐπιδείξῃ μνημεῖα ἂν ὄχι ἐφάμιλλα κατὰ τὸ κάλλος πρὸς τὴν ἑλληνικὴν τέχνην, τούλάχιστον θαυμαστὰ διὰ τὴν διακοσμητικὴν ἔκτασιν ἰδίως καὶ τὸ μέγεθος, τὸ ὁποῖον μετὰ τῶν δύο ἄλλων στοιχείων τοῦ ὠραίου καὶ τοῦ ἀληθινοῦ ἀποτελοῦν τὴν τριάδα τῆς βάσεως τῆς τέχνης.

Ἡ λατρεία τῶν νεκρῶν ἐδημιούργησε μνημεῖα ἐπιτάφια καὶ θρησκευτικὰ ὅπως τὸν τάφον τοῦ Δαρείου τῆς Περσεπόλεως καὶ τοὺς πυραμιδοειδεῖς καὶ πυργοειδεῖς τάφους τῆς Πασαργάδε, μερικῶς ἀποκατασταθέντας ἀπὸ τὴν σοφὴν ἀνασκαφὴν τοῦ Ντελαφοῦ. Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ τὰ ἀνάκτορα τῆς Περσεπόλεως μὲ τὰ κλασσικὰ περιστήλια, μὲ τοὺς βαθυγωνίους καὶ ἀνδρωπομόρφους πτερωτοὺς ταύρους, ἀποτελοῦντας παραστάδας καὶ τρόπον τινὰ φύλακας τῶν εἰσόδων τῶν βασιλικῶν ἀνακτόρων καὶ τῶν ὑποστήλων αἰθουσῶν τῶν ἀκροάσεων τοῦ Ξέρξου.

Τὰ κιονόκρανα τοῦ δάσους τούτου τῶν στηλῶν εἶνε μεγαλοπρεπῶς κοσμημένα μὲ κερατίζοντας ταύρους καὶ μὲ ἀνθεμιοειδεῖς ῥόδακας καὶ ἀκάνθας, προδρομοὺς τῶν κορινθιακῶν κιονοκρανῶν.

Ἰδιαιτέραν ἐντύπωσιν ἐπροξένει ὁ πολύχρωμος καὶ πολυτελὴς διάκοσμος τῶν περσικῶν μνημείων μὲ τὰς ἐφιαλωμένας ἀναγλύφους φαβεντιανὰς πλαστικὰς παραστάσεις, ὅπως ἡ ζωοφόρος τῶν λεόντων τῶν ἀνακτόρων τῶν Σουσῶν, τῶν τοξοτῶν τοῦ Δαρείου μὲ τοὺς ποδήρεις χιτῶνας, τὰς σαρίσσας, δηλαδὴ τὰς περσικὰς ἀσπίδας. Εἰς τὸ Μουσεῖον τοῦ Λούβρου φυλάσσονται τὰ λείψανα ταῦτα τῆς περσικῆς τέχνης μεγαλοπρεπῆ καὶ ἐπιβάλλοντα μὲ τὸν ὄγκον καὶ τὴν λάμψιν τῶν χρωμάτων των, προσερχόμενα ἀπὸ τὰς ἀνασκαφὰς τοῦ ζεύγους Ντελαφοῦ. Διότι εἰς τὴν ἀνασκαφὴν ἔλαβε μέρος καὶ ἡ Κα Ντελαφοῦ φέρουσα ἀνδρικήν ἀμφίεσιν. Τὴν ἀμφίεσιν αὐτὴν ἐτήρησε καθ' ὅλην τὴν ζωὴν της εἰς Παρισίους, ἐσφιγμένη κομπὴν περισκελίδᾳ καὶ κομποτέραν ῥεδιγκόταν, διακαίωμα ἀνεφαίρετον τῆς ἀνδρικής πραγματικῆς ἀντοχῆς της εἰς τὴν σκληρὰν καὶ πολυχρόνιον ἀνασκαφὴν.

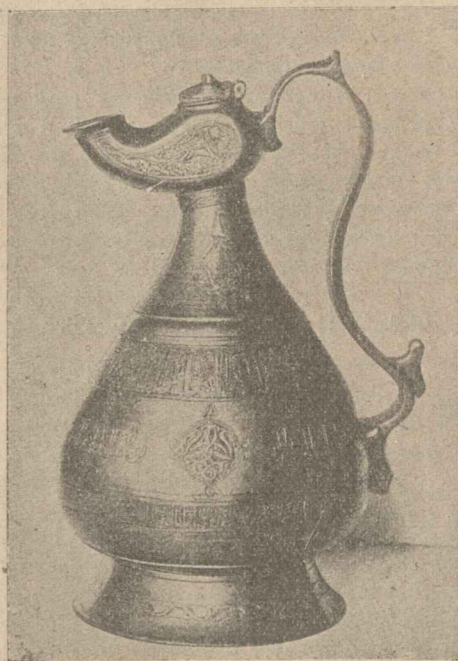
Ἡ περσικὴ τέχνη ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ χρυσὰ κοσμήματα, καὶ ἰδίως δακτυλιολίθους καὶ σφραγίδας λεπτοτάτης χαρακτικῆς τέχνης.

Ἡ περσικὴ τέχνη μετὰ τὴν παρακμὴν τοῦ περσικοῦ Κράτους, τὰς ἐπιδρομὰς τῶν γειτόνων καὶ τὰς ξενικὰς κατακτήσεις, ἐσημείωσε κατὰστασιν καὶ στιγμὰς ἐξαφανίσεως κατὰ τὴν μακεδονικὴν διὰ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ τὴν Ῥωμαϊκὴν κατάκτησιν.

Μετὰ τὴν πτώσιν ὁμως τῆς Ῥώμης, ἡ Ἀνατολή, πρώτη κοιτίς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς τέχνης, ἐπανεῦρεν ἑαυτήν. Ἀνεγέννησε τὰ πάντα ἐπὶ νέων βάσεων, ἰδίως κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Σασανιδῶν. Ἐπὶ τοῦ Σαποῦρ κατὰ τὸν 3ον μετὰ Χριστὸν αἰῶνα καὶ μέχρι τοῦ 6 ἐπὶ τῆς βασιλείας ἰδίως τοῦ Χοσρόη, ἀνεπήδησε νέος ἀρχιτεκτονικὸς ῥυθμός, βασιζόμενος βεβαίως εἰς τὴν ἀρχαίαν περσικὴν παράδοσιν. Ὁ θόλος καὶ ὁ τροῦλλος, τὰ ὁποῖα μετεχειρίσθη τόσον πολλὴ ἢ πρωτοχριστιανικὴ καὶ κατόπιν ἡ Βυζαντινὴ τέχνη ἦσαν τὰ νέα στοιχεία τὰ ὁποῖα ἔδωσαν ἰδιάζουσαν μορφήν εἰς τὴν περσικὴν τέχνην. Ἡ νέα αὕτη τεχνοτροπία τόσον ἐπεξετάθη, ὥστε χαρακτη-

ρίζει πάλιν τὴν ἀσιατικὴν τέχνην. Καὶ εἶναι τόσον κοινὰ τὰ γνωρίσματα ὥστε μᾶς ἀναγκάζουν νὰ ὀνομάσωμεν πᾶσαν σχεδὸν τὴν ἀσιατικὴν τέχνην μὲ ἓνα ὄνομα, τὸ ἐπικρατέστερον, τὴν μουσουλμανικὴν.

Ἡ Περσία κατὰ τὴν ἀκμὴν αὐτὴν ἐγέμισε ἀπὸ ἀρχιτεκτονικὰ μνημεῖα λάμποντα ἀπὸ πολυ-

Προχὴ Χαλκίνη

χρώμους φαβεντιανὰς πλάκας, ἐπηρέασε πολλοὺς γύρωθεν λαοὺς καὶ ἔδωκε κοινὰ στοιχεία καὶ ὅλον τὸν Μουσουλμανοαραβικὸν πολιτισμόν. Ἐννοεῖται δὲ ἡ ἀσιατικὴ αὕτη τέχνη δὲν διέφυγε τὴν ἐπίδρασιν τῆς ἑλληνικῆς τέχνης. Τὰ ἀνάκτορα τῆς ἐποχῆς ταύτης, πυργούμενα καὶ

στεγαζόμενα διὰ θόλων καὶ τροῦλλων ἀναμυγνύουν πολλὴ συχνὰ ἑλληνιστικὰ καὶ λατινικὰ μετὰ τῶν Χαλδαϊκῶν στοιχείων.

Ἀπὸ τοῦ 9ου μέχρι τοῦ 16ου αἰῶνος ἡ Περσία ὑπέστη νέας δοκιμασίας. Ἐπιδρομαὶ ὁμοθησκῶν καὶ σχεδὸν ὁμοφύλων λαῶν, πολέμους, δρώσεις καὶ καταστροφάς. Ἀπὸ τῆς δυναστείας ὁμως τῶν Σεβεριδῶν (16 αἰών) ἀνέκυψε καὶ ἐξηκολούθησε τὴν τέχνην της πάντοτε ἰδιόρρυθμον καὶ διακοσμητικὴν. Ἡ ἀγγειοπλαστικὴ εὖρε συνέγειαν τῆς ἀρχαίας παραδόσεως καὶ μᾶς ἀφῆκε ἐφιαλωμένα ἀγγεῖα μὲ λαμπερὰ καὶ ἀστραπτειὰ χρώματα, μὲ μεταλλικὰς ἀντανυγείας. Τὰ ἀγγεῖα ταῦτα ἀπετέλεσαν ἀντικείμενα μεγάλου ἐμπορίου, ἐθαυμάσθησαν χωρὶς νὰ ἀπομιμηθῶν. Ἀπὸ τὴν βυζαντινὴν καὶ κατόπιν τὴν ἰταλικὴν τέχνην, ἡ ἰταλικὴ ἀγγειοπλαστικὴ μάλιστα κατὰ τὰ τέλη τοῦ δεκάτου ἑκτοῦ αἰῶνος κατῳρῆθησε νὰ ἀποσπᾷ τὸ μυτικὸν τῆς μεταλλικῆς ἀντανυγείας μὲ τὰ περίφημα φαβεντιανὰ ἀγγεῖα, τῆς Φαέντζας, τοῦ Γκούμπιο, τοῦ Οὐρμπίνου καὶ τοῦ Δερούτα. Τὴν ἀπομίμησιν τῶν περσικῶν ἀγγείων ἔφθασε εἰς τελειότητα μόνον ἡ ἰσπανομαυριτανικὴ τέχνη μεταχειρισθεῖσα Πέρσας τεχνίτας.

Ἡ ταπητουργία τῆς Περσίας τοῦ 16ου καὶ 17ου αἰῶνος ἔδωσε τὰ λαμπρότερα δείγματα τῆς ἀνατολικῆς ταύτης τέχνης. Ἡ ἐργασία τῶν μετάλλων καὶ ἡ δαμασκηνὴ ὅπλουργία ἔφθασαν εἰς ἀκμὴν καὶ ἡ σύνθεσις, διὰ χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν κοσμημάτων καὶ γραμμάτων ἐπὶ χάλυβος καὶ ἄλλων μετάλλων, εἶναι δημιουργία τῆς περσικῆς τέχνης.

Ἡ ζωγραφικὴ ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ λεπτοτάτας μικρογραφίας ἐφαμίλλους πρὸς τὰς βυζαντινὰς τῶν ἱστορισμένων χειρογράφων. Τὸ σχέδιον εἶναι ἰδιότυπον, χάρμα ὀφθαλμῶν οἱ χρωματισμοί, μὲ τόνους λάμποντας. Ὅλαι αἱ σκηναὶ τῆς περσικῆς ζωῆς ἀναπαριστῶνται μὲ λεπτότητα καὶ παρατήρησι. Σκηναὶ πολεμικαί, κυνηγίου, καὶ τῆς ἰδιωτικῆς ζωῆς ἐν γένει.

Ἡ ὕελουργία, ἔφθασε εἰς τελειότητα ἀνακαλύψασα τὰ μεταλλικὰ χρώματα καὶ ἐξασφαλίσουσα τὴν διαφάνειαν καὶ τὴν ποικιλίαν.

Καντῆλαι μὲ διακοσμητικὰς πολυχρώμους ἐπιγραφάς, φιάλαι καὶ ποτήρια, δῶρα ἡγεμονικὰ, ἐκίνουν τὸν θαυμασμόν τῆς Δύσεως. Ἡ Βενετία μάλιστα μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Βυζαντίου παρήγαγε εἰς τὰ ὑελουργεῖα τοῦ Μουράνου ὁμοία μὲ τὰ περσικὰ καὶ σήμερον ἀκόμη ἐξακολουθεῖ τὴν διὰ τῶν βυζαντινῶν διασυνθεῖσαν περσικὴν παράδοσιν.

Ὁ χαλκὸς σμιλεῖται λεπτότατα καὶ τὸ ἐλεφαντόδοντον δίδει τὴν ὕλην διὰ λεπτότητα, σχεδὸν ἀραχνόφῃ, λεπτονεύματα. Ἡ σφραγιδογλυφία ἀπασχολεῖ πλῆθος τεχνιτῶν καὶ τὰ σμάλτα, λεπτότατα καὶ ζωηρότατα εἰς χρωματισμούς, ἀπομιμνῶνται τὰς μικρογραφίας τῶν κοραλλίων καὶ τῶν συλλογῶν τῶν ἐρωτικῶν ἀσμάτων.

Ἡ βιβλιοδετικὴ δὲν ὑστερεῖ μὲ τὰ χρυσοποικίλα καὶ ἀνάγλυφα δέματα.

Σήμερον ἡ περσικὴ τέχνη δὲν εἶναι εἰμὴ μακρινὴ ἀπήχτης τῆς παλαιᾶς δόξης. Μιμνῶνται ὅσον δύνανται τὰ παλαιὰ ἔργα χωρὶς νὰ δυνήθωσιν νὰ τὰ φθάσουν. Εἶναι μὲ νέα κατὰ πτωσις ἀρχίσασα ἀπὸ τῆς δυναστείας τῶν Ἀφγανῶν βασιλέων (1760) καὶ ἐξακολουθοῦσα μέχρι τῆς δυναστείας τῶν Ζινδῶν (1779).

Μικρογραφία Περσικοῦ χειρογράφου τοῦ XVII αἰῶνος.

[Μουσεῖον διακοσμητικῶν τεχνῶν Παρισίων].